

JIMMY
SÄFSTRÖM

STJÄRN-
GLANS

ELLER

STJÄRN-
FALL

FÖR ELEVENS NUTID
OCH INDIVIDENS FRAMTID

STJÄRNGLANS ELLER STJÄRNFALL

JIMMY
SÄFSTRÖM

STJÄRN-
GLANS

ELLER

STJÄRN-
FALL

FÖR ELEVENS NUTID
OCH INDIVIDENS FRAMTID

Till

Marie
Linnéa
Oliver

Jag älskar er oändligt mycket,
varken mer eller mindre.

INNEHÅLLSFÖRTECKNING

Inledning.....	9	KAPITEL 2	
Välkommen.....	14	Skolbyte.....	85
Ingen återvändo.....	15	En välriktad knuff.....	87
KAPITEL 1		Transfer.....	88
Skarpt läge.....	19	En halvlek.....	90
Motivation slår klass.....	21	Från motgång till framgång.....	94
Lärarydelse.....	23	Bakgrund.....	106
Stjärnglans eller stjärnfall.....	25	KAPITEL 3	
Ny på jobbet.....	29	Skolbyte.....	109
Oväntad vändning.....	33	Luciaförbannelsen.....	111
Relationer.....	37	Magi.....	113
Kompatibel.....	40	En skändad Union Jack.....	116
Elevsyn.....	47	Spagettisyndrom.....	119
Framtidsmäklare eller domedagsdoktor.....	52	Dumboken.....	122
Drömmar och drivkrafter.....	56	Anmälningar.....	125
Unika.....	59	Lussebullar.....	132
Attityd.....	63	Klassrumsklimat.....	138
En positiv cirkel.....	68	Se bortom.....	146
Walk the talk.....	70	Var fantastisk.....	149
Regler, ramar och rutiner.....	73	Inspiration, motivation och acceleration.....	152
Utmana det förväntade.....	76	Landsdag.....	155
Person och prestation.....	78	Rymdskrot.....	162
Bästa läraren.....	81	Kollision.....	166
		Post festum.....	171

KAPITEL 4

Skolbyte	177
Ett beroendeframkallande arbete	179
Gästspelare.....	181
Hjälp?!.....	183
Nyttja eller utnyttja.....	188
Småskaliga projekt.....	191
Läkning.....	193
Olika åsikter	197
Intryck och avtryck.....	201
Inställt kalas	207
Att göra en tavla	210
Polletter	212
Omstartad.....	216

KAPITEL 5

Skolbyte	221
Hjälplöshet	223
Övertygelser	226
Självbild.....	233
Okammad.....	236
Bygga	239
Tempel.....	242
Det vi bekräftar.....	244
Skygglappar.....	249

KAPITEL 6

Skolbyte	255
Meant to be	256
Autentisk undervisning	260
Ninjarektorn.....	264
Kunskap och karaktär.....	268
Varumärke	272
Galärslav.....	274
Knyta ihop.....	278
Tack.....	281
Slutord och framtid.....	283
Spindelnätsdiagram.....	286

INLEDNING

Att arbeta med barn och ungdomar är ett viktigt och ädelt uppdrag värt precis all tacksamhet och uppbackning som finns att få. De dagliga insatserna har stor inverkan på andra människor och det är högst troligt att de är avgörande för någon annans framtid. Kan det bli mycket större än så?

Samtidigt är det ett komplext arbete med ständiga utmaningar. Ofta från flera håll på en och samma gång. I jakt på en väg framåt eller bara ut ur stunden är det lätt att springa vilse. Att steg för steg tappa kraft eller riktning och därmed riskera att försumma viktiga delar av vårt uppdrag. Därav bokens titel som ställer en retorisk och kritisk fråga gällande elevens status.

Vi som arbetar inom skola vill väl men omedvetet *drabbar* vårt agerande många gånger snarare än det *gynnar*, vilket bidrar till den successiva nedknackning som jag upplever att en stor andel elever utsätts för under sin skoltid. Varje gång vi förmedlar oro i stället för hopp, signalerar misstro i stället för tillit, fokuserar på brister i stället för styrkor och får eleverna att uppleva tvång i stället för lust så bygger vi ut vår själsdödarfabrik till skola. Det är hög tid att förvandla den till det förädlingscenter den har möjlighet att vara. En plats där vi vårdar och utvecklar resursen och råvaran i form av eleven och dess fantastiska potential.

Se därför *Stjärnglans eller stjärnfall* både som en klapp på axeln och en spark där bak. En vän att luta sig mot i ett viktigt och komplext yrke men samtidigt inspireras av i det kanske mest värdefulla uppdraget av dem alla. Att få våra elever att tro på sig själva och på vad de kan åstadkomma.

Stjärnglans eller stjärnfall är autentisk och bygger på beprövad

erfarenhet sprungen ur mina 20 år som lärare och rektor. Boken i din hand innehåller varken pekpinnar eller källhänvisningar till forskningsrapporter utan den är skriven direkt från hjärtat. För dig. För våra elever.

Utöver de dagliga erfarenheterna och olika utbildningar har jag under åren läst hyllmeter av såväl förtrollande som sövande pedagogisk litteratur. Delar av det jag hört, sett och läst finner du även i denna bok men inte längre i sin ursprungliga form. Det jag under åren inspirerats av och tagit till mig har jag gjort om och anpassat efter min situation och mina behov. På samma sätt önskar jag att du tar till dig innehållet i denna bok. Syftet med *Stjärnglans eller stjärnfall* är nämligen inte att informera utan att inspirera. Jag har inte för avsikt att göra mina sanningar till dina. I stället vill jag uppmuntra dig till att plocka ut det som väcker ditt intresse och skapa en unik variant som fungerar för just dig.

Likaväl kommer du att finna både budskap och högst personliga slutsatser i boken. Över två decennier i skolans värld har övertygat mig om att det parallellt med vårt kunskaps- och värdegrundsuppdrag krävs ett ytterst medvetet arbete med individen bakom varje elev för att ge dem bästa möjliga förutsättningar i såväl nutid som framtid. Att arbeta som lärare handlar mycket om att ge andra människor möjligheten att växa och under hela min yrkeskarriär har jag dagligen fått uppleva sprängkraften i de ämnen boken behandlar. På individnivå såväl som på skolnivå.

Med *Stjärnglans* eller *stjärnfall* vill jag därför visa på vikten av att få barn och ungdomar att tro på sig själva och sin potential samt hur centralt det är med individutveckling och goda relationer för att nå framgång i detta arbete. Ett arbete som, väl utfört, utvecklar elevernas förmåga och vilja att se möjligheter och lösningar i stället för hinder och problem. Något som inte enbart gynnar den enskilde individens möjlighet till framgång och välmående utan i förlängningen hela samhällets välstånd.

I boken belyser jag detta genom att presentera en samling utvalda episoder, erfarenheter och tankar kring elevsyn, individutveckling och relationellt arbete i synnerhet men även skola i allmänhet. En prestigelös och ödmjuk berättelse om mina upplevelser från då till nu. I sig är de dock sekundära. Det viktiga är i stället det som väcks inom just dig när du läser och förhoppningsvis kan några av mina erfarenheter och tankar ge dig några koordinater att navigera efter i olika situationer.

Gör *Stjärnglans eller stjärnfall* till din personliga handbok. Ta vara på de tankar som föds och de processer som startar vartefter du läser, de kommer till dig av en anledning och kan vara värdefulla. Stryk under. Ringa in. Sätt minneslappar. Skriv anteckningar och låt våra tankar mötas.

Var dessutom nyfiken och öppen som läsare. Att du håller boken i din hand visar på just nyfikenhet och kanske även en önskan om förändring och utveckling men om, eller snarare när, du läser ett avsnitt som du spontant vill avfärda ber jag dig ändå att titta inåt och syna dina åsikter. Stödjer du dem och skulle argumenten för att behålla dem klara en närmare granskning? Eller är det exempel på inlärd övertygelse eller gamla sanningar som omedvetet klamrar sig fast och hindrar dig från att utvecklas? Under bokens skrivprocess genomgick jag själv denna rannsakan. Det var stundtals obekvämt då en rad brister och grundlösa åsikter avslöjades, men samtidigt uppfriskande eftersom det ledde till positiva förändringar.

Positivt är även att det i samtal kring skola och utveckling är just ämnen som elevsyn, individutveckling och relationellt arbete som väcker stort engagemang hos elever, vårdnadshavare, skolpersonal och politiker. Hos gemene man. För att det berör och slår an någonting djupt inom oss. För att det känns sant, självklart och viktigt. För att det är ämnen vi önskar ska få större fokus. Dessa reaktioner visar på en önskan om förändring.

Så låt oss nu tillsammans och med boken som underlag ge ytterligare kraft åt denna förändring. En resa tankad med raketbränsle där elevernas ökade tillit till sig själva och sin potential kan ta dem till oanade höjder.

Låt oss skapa stjärnglans i stället för stjärnfall.

»Det vackraste och absolut mest kraftfulla vi kan göra för en annan människa är att få den att tro på sig själv och sin potential.«

JIMMY SÄFSTRÖM

VÄLKOMMEN

Välkommen! Det här kommer bli superbra!

Med dessa ord mötte en förälder mig när jag som nyutexaminerad 22-åring presenterades inför föräldrarna till min första klass. En årskurs 2 i grundskolan. Drygt tjugo år senare är jag fortfarande oerhört tacksam för detta bemötande vilket vittnar om att det hade stor inverkan på mig. Denna hjärtliga och innerliga kommentar samt föräldrarnas fasta handslag och ärliga blick gjorde att min osäkerhet och nervositet försvann på ett ögonblick. I stället kände jag hopp och tillförsikt. Jag var redo att anta utmaningen.

Min förhoppning är att du och jag tillsammans och med denna bok som inspiration kan göra skolan till den fantastiska verksamhet den är ämnad att vara. En plats där både elever och personal bär på samma känsla som jag fick för över tjugo år sedan. Känslan av att någon annan tror på dem vilket får dem att tro på sig själva och den frigörande kraft som det innebär. Därför vill jag nu välkomna dig som läsare med samma ord:

Välkommen! Det här kommer bli superbra!

INGEN ÅTERVÄNDO

På mina drömmars visitkort hade det inte vid något tidigare tillfälle stått lärare. Jag hade inte ens tänkt tanken att arbeta som lärare. Däremot var jag inte främmande inför tanken när dess bana för första gången passerade genom huvudet. Studentfirandet hade just klingat av och jag började förbereda mig på ett liv utanför skolan när en lång serie av varandra oberoende händelser inträffade. De resulterade i att jag återigen klev in i skolans värld. För när sommaren var över satt jag i en stor samlingssal på okänd ort och räckte något förvirrad upp handen när mitt namn ropades upp på lärarutbildningens första dag.

En utbildning senare lämnade jag universitetet som nybliven lärare i årskurs 1–7 med inriktning idrott, matematik och naturorienterade ämnen. Förvirringen hade med tiden ersatts av förväntningar. Åren som lärarstudent hade skapat ett sug efter att få komma ut i verkligheten. Att få göra avtryck och som lärare vara en viktig del i barns och ungdomars utveckling. Men som nyutexaminerad lärare på väg hem från avslutningsceremonin i domkyrkan tilltog plötsligt en obekvämlig känsla och den ökade hastigt i styrka. Jag mindes hur det på en av gångtunnlarna ut från campus stod just, *Till verkligheten*.

En gångtunnel jag passerat otaliga gånger de senaste åren och varje gång flinat åt detta komiska men korrekta budskap. Med samma finess och finkänslighet som hos en mistlur blåstes nu samma budskap rakt i ansiktet på mig. Det gick inte att värja sig. Jag hade passerat genom denna tunnel för sista gången. Likväl via en portal hade jag lämnat en dimension för en annan. Jag hade lämnat studentlivet och hamnat i vuxenvärlden, en högst osäker

terräng. Utan returbiljett. Det var en omvälvande insikt och jag grät. Massor. Inte av rädsla eller oro utan av separationsångest. Bakom mig lämnade jag inte bara mitt älskade campus utan hela barndomens trygghet. Nu var det dags att ge andra det jag själv antingen uppskattat eller saknat under min egen skolgång.

Saker sker av en anledning och trots, eller snarare tack vare, ett par djupa dalar både som lärare och som rektor är jag tacksam för händelsekedjan som justerade min riktning mot ett karriärval jag annars missat. Att arbeta med människor är dessutom oftast en ynnest. Ytterst sällan raka motsatsen. I vilket fall är det oerhört utvecklande samtidigt som det innebär en enorm möjlighet att kunna göra skillnad på riktigt.

KAPITEL ETT

SKARPT LÄGE

Min första tjänst utspelade sig på en skola i utkanten av staden. Det gällde ett vikariat över tre terminer och vi hade varit endast två sökanden till tjänsten. Att valet till slut föll på mig berodde nog snarare på mitt blygsamma löneanspråk än på mina pedagogiska idéer och visioner.

Examensbeviset var endast en vecka gammalt och namnteckningen på anställningsavtalet hade knappt hunnit torka när jag skulle göra min första vandring från personalrummet till klassrummet. Korridorspromenaden. En sträcka som alltid väcker någonting inom en. Stress. Förväntningar. Oro. Glädje.

Jag minns inte mina tankar under denna första promenad men däremot mixen av nyfikenhet, spänning och osäkerhet. Känslor som erövrar kroppen när vi står inför någonting nytt. Känslor som under åren blivit mina vänner och som indikerar om jag står still eller om jag befinner mig i utveckling. Nu stod mätarna på rött, utveckling på ingång. På väg till klassrummet passerade jag dock först en milstolpe. Osynlig men orubblig. Idag skulle jag bli lärare på riktigt. Förblindad av fyrverkerierna och lomhörd efter kanonsaluterna stod jag där. Längst fram i klassrummet. Som lärare till mina första elever. De där. Jag här. Vart jag än tittade mötte nyfikna och granskande ögon min blick. Klassrummet var nämligen till brädden fyllt med elever. Klasslistan som krävde dubbelsidig kopiering vittnade om trettioen 8–9-åringar. ”*Rakt in i hetluften*”, ”*Ingen mjukstart*” eller ”*Gilla läget*” hade beskrivit utgångspositionen bra.

Bortsett från ett fåtal veckors praktik under utbildningen hade jag som nyutexaminerad lärare ingenting att jämföra med. Den

största erfarenheten tog jag 22 år gammal med mig från min egen tid som elev i grundskolan och den var knappast relevant. Även om jag under åren haft många fina lärare var inte tanken att Eva, Rolf och Sven-Erik skulle vara mina influencers eller stilfigurer. Ett eget uttryck behövdes.

MOTIVATION SLÅR KLASS

De allmänt stora klasserna på skolan kompensterades av en lugn miljö. Känslan av landsortsskola låg i luften likt gödseldoften en solig vårdag och kanske bidrog denna miljö till att jag slapp uppleva de hundår som många i all välmening hade varnat för. Men visst, det fanns goda möjligheter att drunkna i arbete om jag så önskade. Trettioen elever kombinerat med brist på erfarenhet, rutin och struktur innebar att oceaner av tid ägnades åt rättningsarbete och åt att försöka få grepp om situationen. Stabila rättningshögar med böcker inslagna i färgglada bokpapper täckte en väsentlig del av mitt synfält vid arbetsplatsen vilket innebar att rosa enhörningar och klubbemblem från europeiska fotbollsklubbar ofta gjorde mig sällskap efter skoldagens slut.

Samtidigt började lärarutbildningen redan kännas ihålig. Trots alla åren på universitetet innebar det skarpa läget dagligen nya situationer och frågeställningar. Hur genomför man på egen hand sitt första föräldramöte utan att de som närvarar väljer att flytta sina barn till granskolan? Hur förhåller jag mig till de olika styrdokumenterna? Hur genomför jag ett utvecklingsamtal och vilken formalia finns det att anpassa sig efter? Men lustigt nog minns jag denna första tid varken som jobbig eller övermäktig. Kanske för att jag inte visste bättre.

För som nyutexaminerad lärare var jag ung. Min uppväxt var okomplicerad och grundskolan, gymnasiet, universitetet och den aktuella anställningen som lärare hade avlöst varandra utan stickspår eller avbrott. Man kan utan tvekan påstå att min livserfarenhet var begränsad vilket innebar en viss naivitet från min sida. Respekten och förståelsen för andras livssituationer hade

inte riktigt hunnit infinna sig. Varför stöttar inte alla sina barn med läsläxan? Det handlar om 15 minuter per dag. En kvart. Hur svårt kan det vara? Just detta exempel får ses som en bagatell men det fanns andra situationer. Tunga situationer som jag i min skyddade verkstad med frånvaro av livskriser och insikter fortfarande saknade erfarenhet av och förståelse för.

Trots dessa ofrånkomliga tillkortakommanden fick jag en bra start som lärare. Jag tror att mina brister neutraliserades av ungdomlig entusiasm och ett brinnande engagemang. Förmodligen var jag överambitiös men samtidigt heter det att motivation slår klass. Min iver över att få prova vingarna var stor och jag hade en orörd karriär framför mig. En karriär med höga toppar och djupa dalar som likt en EKG-kurva vittnar om febril aktivitet. En karriär som lärt mig mycket om mig själv men även om livet självt.

LÄRARIDENTITET

Trots genomförd lärarutbildning och över tjugo år i yrket känner jag mig fortfarande mindre begåvad när någon nämner de olika lärandeteorierna eller personerna bakom dem. Det är inte förrän på senare år som de har väckt någon form av intresse och min tidigare okunskap kring teorierna innebär att de inte haft någon möjlighet att forma mig som lärare. Jag har i stället provat mig fram och hittat min väg att gå.

Däremot inspireras jag av andra personer. De kommer sällan från skolans värld men de besitter färdigheter som jag önskar förstärka eller utveckla hos mig själv. Detta blir starkare för varje år och har utvecklats till en form av mentorskap. Ibland sker det på avstånd och ibland i min absoluta närhet. Jag identifierar förmågor hos andra som jag uppskattar och som rymmer med min egen värdegrund och personlighet. För att ge några exempel så kan det handla om specifika förmågor inom ledarskap, social kompetens, retorik, kroppsspråk och förhållningssättet till sig själv och andra. Jag applicerar deras kompetens till min egen person och bygger efter hand en starkare version av mig själv.

Starkast intryck gör dock de egna upplevelserna. De dagliga erfarenheterna. Här insåg jag tidigt den enorma kraften i att skapa goda relationer med eleverna. Det relationella förhållningssättet verkade vara en investering med garanterad avkastning. Jag upplevde att jag fick igen insatsen många gånger om och de positiva effekterna täckte dessutom stora ytor. Målet på sikt var individutveckling och högre måluppfyllelse men när jag började vandra vägen med relationellt arbete upplevde jag flera positiva sidoeffekter. För att nämna några så ökade trivsel, trygghet

och gemenskap per omgående medan klassrumsklimatet och elevernas delaktighet förbättrades skyndsamt. Kunde det vara så enkelt? Det var som att köra in bilen i tvätthallen för att på vägen ut upptäcka att den fått en både starkare och mer bränslesnål motor på köpet.

I arbetet med att skapa min identitet som lärare blev jag upp-rymd över mina insikter. Detta var min väg att gå! Det blev den vägen jag gick. För dessa tidiga insikter övergick snabbt till ett förhållningssätt som senare mynnade ut i en metod. Skolan är en ytterst komplex verksamhet men jag hade förmånen att relativt omgående hitta en metod som passade mig väl och vi har varit trogna följeslagare sedan dess. Jag blev läraren och sedermera även rektorn med ett genuint intresse både för eleven och individen bakom. Boken ni nu läser kan liknas vid en reseskildring. En resa där det relationella arbetet varit min ledstjärna och trygghet när skolans landmärken varit vilseledande eller alltför diffusa att navigera efter. En resa med mål men utan destination där fördelarna och framgångarna med det relationella förhållningssättet och elevernas individutveckling är motorn som ständigt driver mig framåt.

EN BOK OM RELATIONELLT ARBETE, INDIVID- UTVECKLING OCH MYCKET DÄREMELLAN

STJÄRNLANS ELLER STJÄRNFALL ställer redan med sin titel en viktig och kritisk fråga. I vilket skick är individen som kommer ut på andra sidan skolsystemet? Har den tillit till sig själv och vad den kan åstadkomma eller är den skavd och vingklippt?

Frågan är avgörande för den enskilde individens möjlighet till framgång och välmående och utfallet beror på hur skolan som institution fungerar och hur vi som arbetar där agerar. Tanken är att skolan ska vara vitaliserande och utvecklande men som det är idag tappar alldeles för många elever kraft längs vägen.

Med sin berättelse visar JIMMY SÄFSTRÖM på hur avgörande det är att få barn och ungdomar att tro på sig själva och sin potential samt hur det med individutveckling och goda relationer går att nå framgång i detta viktiga arbete.

Lassbo Förlag
FÖR BERÄTTELSEN I DIG

9 789198 828702 >